

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1618. usque ad annum 1620

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1777

VD18 90118847

§. 68. Origo & progressus Calvinianæ protestatis in sacra.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67326](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67326)

S. LXVIII.

*Origo & progressus Calvinianæ potestatis in Sacra.*Sæc. XVII.
A. C. 1619.

Nondum controversa Gomaristas inter & Arminianos quæstio de Ministrorum jure circa Sacra erat decisa, & nihilominus Gomaristæ sibi controversos doctrinæ articulos *peremptorio*, ut vocabant, *judicio* definiendi, & Arminianos proscribendi auctoritatem adjudicabant: Ut autem plena de utriusque partis sententia circa jus in Sacra habeatur notitia, haud injucundum fore arbitror, si rei hujus summam, hujusque quæstionis originem, statumque ipsis Limborchii Arminiani verbis exposuero, ut ex horum dissidio veræ Ecclesiæ, ejusque doctrinæ triumphus manifestior appareat. Hujus igitur controversiæ origo inde oriebatur, quod Hollandiæ Australis Conventus ab Utenbogardo suffragii sui rationem peteret, hic vero responderit: *sibi a Provinciæ suæ Ordinibus, a quibus ipse cum reliquis ad suffragia libere ferenda esset convocatus, rationem reddendam, non Synodo, cujus mandato in illo conventu neutiquam foret adstrictus.* Inde igitur orta est disceptatio circa Magistratus jura in Sacra. Qua autem ratione hoc idem jus sibi Ministri Calvi-

Calvi-

Sæc. XVII. Calvinistæ adjudicarint, refert idem
A. C. 1619. Limborchius his verbis: „Ministri qui

Relatio Hist.
Philipp.
Limb. de
Origin. &
Progress.
controv.

„ex Geneva & Palatinatu in patriam no-
„stram se contulerant, ut & in ea Re-
„formatorum Doctrinam prædicarent,
„Magistrorum suorum placitis penitus
„imbuti, auctoritatem sibi adscribebant,
„ac potestatem circa externum Ecclesiæ
„regimen, a nullo homine, sed ab ipso
„Domino Jesu Christo immediate de-
„pendentem, condendi nimirum leges
„Ecclesiasticas, omniaque juxta illas
„dirigendi, & quoscunque contra illas
„delinquentes, pro delicti gravitate,
„aut ab usu S. Cœnæ ad tempus suspen-
„dendi, aut excommunicandi ac Sa-
„tanæ tradendi. Hunc in finem eri-
„gebant consistoria, quæ essent tribu-
„nalia Ecclesiastica, in quibus Ministri
„cum Presbyteris tanquam judices de
„quibusvis juxta leges Ecclesiasticas
„Sententiam pronuntient. Hancque
„vocabant potestatem clavium sibi im-
„mediate a Domino Jesu concessam,
„quæque nullatenus Magistratus pote-
„stati subiecta esset. „

Postquam Calvinianis hisce Mini-
stris, quorum attentatæ auctoritati post-
ea Arminiani strenue insistebant, con-
nivente Magistratu, tam feliciter præ-
fati juris usurpatio cesserat, ulterius
progrediendum, hancque auctoritatem
ipsa

ipsa legum Sanctione, & Synodorum Sæc. XVII.
 celebratione stabiliendam fore cense- A. C. 1619.
 bant: Ad hoc etiam exequendum sat
 opportuna eis offerebatur occasio ex
 bellico tumultu, quo Hollandi ab Hi-
 spanis pressi Sacrorum curam neglexe-
 rant, igitur, profequitur Author præ-
 fatus „in initio belli contra Hispania-
 „rum Regem, cum patria tumultibus
 „militaribus esset perturbata, Magistra-
 „tibusque de curanda Republica totis
 „occupatis, de negotiis Ecclesiasticis
 „consultare otium non esset, Ministri
 „propria autoritate Synodos aliquot
 „convocarunt, in iisque leges Ecclesia-
 „sticas ex suo arbitrio condiderunt; qua-
 „rum quasdam Magistratus, cum re-
 „bus Politicis jam meliorem in statum
 „digestis, etiam de Ecclesiasticis deli- Vid. Supra
 „berandi Consilia ceperunt, suæ pote- l. 191. S. 40.
 „stati præjudicium non leve adferre p. 143. §
 „judicarunt; qualis inter alias fuit Lex 142.
 „de Anabaptistis civitate excludendis,
 „eo prætextu, quod Religione quadam
 „gravabantur juramentum obire. Quod
 „Philippus Marnixius in Epistola ad Ca-
 „sparem Reidanum plenius describit:
 „quod Princeps *causaretur id statui non*
 „*posse, nisi cum nova Ecclesiarum convul-*
 „*sione, propterea quod Ordines haud sint*
 „*passuri, legem ejusmodi præscribi, quam*
 „*ex usu Reipublicæ plane non esse statuunt:*

Hist. Eccles. Tom. LVI.

Q

imo

Sæc. XVII. „imo quod asseveraret, hanc unicam fuisse
A. C. 1619. „causam, quamobrem Consistoria in tantam
 „invidiam apud Ordines venerint, ut pro-
 „pe absuerit, quin Senatusconsulto factio
 „penitus tollerentur. Idem scribit A-
 „drianus Saravia tunc Professor in Aca-
 „demia Lugduno-Batava, ad Werne-
 „rum Helmichium. *Suspectam censuram*
nostrarum Ecclesiarum passim esse video Ma-
gistratibus, tanquam sub illa tyrannis ali-
qua lateat, quæ tandem successu temporis
aucta viribus, Magistratus auctoritatem sibi
subjiciet. Quam sit humanum ingenium im-
perii illegitimi impatiens, notum est; odit
enim omnes, qui potestatem aliquam sibi vin-
dicare volunt.

Quoniam vero tam luculenta aucto-
 ritatis usurpatio suæ, ut vocant, Refor-
 mationis principiis adversa esset, nec ul-
 terius Principum & Magistratum civi-
 lium æmulationem effugere posset, hinc
 inter Magistratum & Ministros sæpius
 agitata est hæc quæstio, donec
 ut testatur præfatus Auctor, post
 „varias deliberationes & remedia fru-
 „stra adhibita, tandem Ordines Hol-
 „landiæ, ut contentioni huic finem im-
 „ponerent, neque alterutri parti aliquod
 „crearetur præjudicium, octo e nume-
 „ro Politicorum, & octo Ecclesiasticos
 „deputarint, qui leges Ecclesiasticas
 „concipiant, quas maturo adhibito exa-
 „mine

„mine Ordines autoritate sua confir- Sæc. XVII.
 „ment. Verum id plurimis Ministris Sæc. 1619.
 „neutiquam probatum fuit: tum quod
 „ad concipiendas leges Ecclesiasticas
 „etiam politici fuerint deputati, cum
 „id sibi solis vindicarent Ecclesiastici;
 „tum quod in illo legum conceptu quæ-
 „dam Magistratui autoritas major ad-
 „scribebatur, quam illi tributam vel-
 „lent. Ab altera parte, quarumdam
 „Civitatum Deputati Ecclesiasticis ni-
 „miam in illis autoritatem tribui cau-
 „sabantur, Itaque vim legis nunquam
 „habuerunt. Ecclesiastici interim, si
 „quæ de quibusdam dogmatibus orie-
 „bantur controversiæ, omnia pro pote-
 „statis suæ amplitudine decidere, Sen-
 „tentia sua Damnatos exautorari, & a
 „Magistratu pœnis civilibus coerceri
 „cupiebant, quin & a publica Ecclesia
 „dissidentes nullo modo tanquam cives
 „tolerari: ita ut ipsi soli in negotiis Ec-
 „clesiasticis essent iudices, Magistratus
 „vero iudiciorum Ecclesiasticorum exe-
 „cutores. Recruduit hæc contentio,
 „quando de revisione Confessionis &
 „Catechismi, & de convocatione Sy-
 „nodi, ad decidendas de prædestina-
 „tione divina exortas Controversias di-
 „sceptari cæptum est. Ecclesiastici
 „considerationes, si qui aliquas habe-
 „rent, sibi exhiberi voluerunt, & Sy-
 „nodum

Sæc. XVII. „nodum conscribi, in qua ipsi de con-
 A. C. 1619. „siderationibus istis, & de omnibus
 „exortis controversiis peremptoriam
 „pronuntiarent Sententiam: idque ani-
 „mis adeo calidis urgebant, tantaque
 „affectuum vehementia, ut manifeste
 „proderent, se omnes decisioni suæ
 „prompta obedientia colla non submit-
 „tentes, exauctorare, ministeriisque
 „suis exuere velle. Ordines vero non
 „Ecclesiasticis, aut Synodis provincia-
 „libus, sed sibi eas exhiberi mandarunt:
 „& quia animis adeo exulceratis, &
 „disputationum æstu flagrantibus, ac
 „nil nisi dissentientium condemnationem
 „spirantibus, nullum Synodi exitum
 „nisi Ecclesiæ, & Reipublicæ pernicio-
 „sum præsagiebant, tempestivum non
 „crediderunt Synodum convocare, sed
 „ejus convocationem aliquantisper dif-
 „ferre, donec animis sedatioribus ma-
 „jore cum fructu Synodus convenire, &
 „controversiæ in Ecclesia enatæ placi-
 „de, & amice expendi possent. Inde
 „Ecclesiastici magis magisque indignari,
 „Magistratum jura Ecclesiæ violare,
 „neque potestatis, quam a Christo im-
 „mediate acceperunt, exercitium libe-
 „rum ipsis permittere: Magistratus ab
 „altera parte causabatur, Ecclesiasticos
 „ea, quæ Magistratus sunt, sibi arroga-
 „re velle, Magistratuique præscribere,
 „quod

„quod post audita Ecclesiasticorum ju-
 „dicia, pro sua autoritate ipse Magi-
 „stratus definire potest. Cum hæc ul-
 „tro citroque agitentur, Joannes
 „Utenbogardus in Conventum Ordi-
 „num vocatus, in oratione prolixa, qua
 „coram Ordinibus se & Jacobum Ar-
 „minium contra varias aliorum crimi-
 „nationes defendit, Sententiam suam
 „de ratione controversias enatas so-
 „piendi, fusius explanans, inter alia
 „dixit, suo iudicio contentiones has
 „oriri ex conflictu duarum potestatum
 „collateralium: itaque ut contentiones
 „sopiantur, collateralitatem (duarum
 „nimirum potestatum, Civilis & Eccle-
 „siasticæ) debere abrogari. Id dictum
 „Ecclesiastici ægerrime tulerunt. Go-
 „marus edito libello accerrime in Uten-
 „bogardum invehitur, tanquam adula-
 „torem aulicum, contenditque Refor-
 „matis nonnisi per Calumniam objici
 „hanc collateralitatem, eamque locum
 „habere in Ecclesia Pontificia, & si-
 „gnum esse Antichristi. Huic Gomari
 „libello Utenbogardus eruditum oppo-
 „suit *tractatum de Auctoritate Christiani*
 „*Magistratus in rebus Ecclesiasticis*, in quo
 „docuit, Pontificias non collateralita-
 „tem duarum potestatum urgere, sed,
 „ut ita dicam, superioritatem: quod
 „nempe potestas Ecclesiastica Superior

Q 3

„sit

Sæc. XVII.
 A. C. 1619.

Sæc. XVII. „fit potestate civili, civilemque pote-
 A. C. 1619. „statem Ecclesiasticæ esse subjectam:
 „Gomarum vero, eosque, qui cum ipso
 „sentiunt, introducere duas potestates
 „sibi collaterales, quarum una ab al-
 „tera nullo modo dependeat, quæ sin-
 „gulæ negotia sua potestate suprema
 „decidant: Quod quoniam cum pace
 „Reipublicæ consistere nequeat, omni-
 „que bono ordini adversum sit, Uten-
 „bogardus inde infert, etiam in rebus
 „Ecclesiasticis Magistratui Christiano
 „summam sub Jesu Christo Domino no-
 „stro competere auctoritatem: & quidem
 „speciatim in hisce: Ut in ditione sua
 „instituat cultum veræ religionis: tem-
 „pla erigat, in quibus cultus ille exer-
 „ceatur, omniaque, quæ ad ordinem
 „in templis cultumque debite conser-
 „vandam, ac propagandum necessaria
 „sunt, dirigat: Ministros ad cultum il-
 „lum prædicandum constituat, utque
 „in religione exacte instruantur, ut ita
 „idonei illius sint præcones, procuret:
 „Leges ferat de loco, tempore, aliis-
 „que circumstantiis cultus, omniaque
 „quæ externum Ecclesiæ regimen, &
 „Eυταξίαν respiciunt dirigat, & pro au-
 „toritate impediatur, ne cultus divini
 „exercitium ullo modo turbetur: Mi-
 „nistros delinquentes pro delicti gravi-
 „tate puniat: officio suo prorsus non
 „fun-

„fungentes, aut atrociora crimina com-
 „mittentes, exauctoret, aliosque ido-
 „neos officiique sui magis observantes
 „in illorum locum substituatur: & si quæ
 „sunt his similia, quibus externum Ec-
 „clesiæ regimen constat. Tractatus
 „hic ab omnibus, quibus Dominatio-
 „nis Ecclesiasticæ jugum jam a multis
 „annis suspectum fuit, quique per Con-
 „sistoria novam tyrannidem, Papali
 „non multum dissimilem, prout prin-
 „ceps Auriacus Philippo Marnixio ob-
 „jecit, quæri præfagiebant, pronis
 „animis exceptus fuit.

„Ecclesiastici vero certatim contra
 „eum insurrexerunt, non aliter, quam
 „si toti Ordini Ecclesiastico bellum in-
 „dixisset, & jura Ecclesiæ Magistratui
 „prodidisset: quin & quidam contume-
 „liosius eum traducere Satyris veriti
 „non sunt. Et quotquot contra ipsum
 „scripserunt, statum controversiæ mu-
 „tarunt, aut involute, & intricate
 „constituerunt: Ita Utenbogardus Wal-
 „læo objecit, dicens, quod cum con-
 „troversia duntaxat de externo Ec-
 „clesiæ Regimine sit, Wallæus hanc
 „efformet: *Utrum institutio, & Dire-
 „ctio Religionis, sine provocatione, in Su-
 „prema definitione, supremo Magistratui de-
 „mandata sit: ita ut, sicut in Papatu homi-
 „nes mittuntur ad fidem Ecclesiæ, nunc apud*

Sæc. XVII. nos respiciendum sit ad voluntatem, &
A. C. 1619. mandata Magistratum, ut conscientis coram Deo satisfiat.

ita nempe inter hosce Ministellos ne quidem de ipsa status quæstione consensus erat, quocirca Episcopus ad distinctionem inter Tempa publica & privata confugiens, pronuntiabat, Tempa publica esse Magistratus. ac proinde posse Magistratum statuere, quid in Ecclesiis publicis doceri velit. Non quod auctoritatem habeat articulos fidei decidendi, eorumque fidem Ministris & membris Ecclesiarum præscribendi; sed tantum quid in publicis templis doceri velit: illis autem nullius conscientia, nisi quatenus de eorum veritate ex verbo divino est persuasa, alligata est: Sed qui Ecclesie publicæ Minister, aut membrum esse cupit, illi, quæ ibidem sub Magistratus auctoritate prædicatur, doctrinæ, ad stipulari debet; & in illis templis omnia, quæ ad Euzagiam Ecclesie spectant, Magistratus auctoritati subiecta sunt. Si qui religioni in publicis templis a Magistratu receptæ acquiescere nequeunt, liberum illis esse debet religionis suæ in templis aut cedibus privatis exercitium, neque subditis privatum illud religionis suæ exercitium Magistratus impedire, aut ad suæ religionis, quam falsam credunt, professionem invitos cogere potest, quin subditorum Conscientiis vim inferat, & jura Dei invadat.

21 E con

„E contrario Gomaristæ *Sæc. XVII.*
 „de negotio fidei, Ecclesiæ, hoc est, A. C. 1619.
 „Ministris vindicant: Magistratui au-
 „tem gladium tribuunt, ut eum pro
 „Ministris contra omnes dissentientes
 „stringat; non enim juxta ipsos, Ma-
 „gistratus, sed Ecclesiæ sunt partes de
 „hæresi judicare: Magistratus autem,
 „hæreticos ab Ecclesia judicatos puni-
 „re. Similiter penes Ecclesiam esse
 „dicunt, omne regimen Ecclesiasticum,
 „& quæcunque Remonstrantes Magi-
 „stratui tribuunt, illi Ministris & Con-
 „sistoriis vindicant. „

Quod autem Arminiani sua sen- *Epist. Ecclæ*
 tiendi ratione proximius ad Catholicæ *& Theol.*
 Ecclesiæ sententiam hac in re accedant, *ad Utenb.*
 eidem jamjam Adrianus Saravia ob- *epist. 181.*
 jecerat, dicens: *Judicii improbitatem*
istorum hominum specta. Oppressi tyran-
 nide Pape Romani ad Magistratus civilis,
 qualis qualis erat, auctoritatem & defen-
 sionem provocavimus, & audiri in causa
 mere Ecclesiastica postulavimus, & tunc
 nihil non potestatis civili Magistratui tri-
 buebamus, quisquis ille esset. Hujus rei
 testis est epistola ad Hispaniarum Regem,
 & Ordines Belgicarum provinciarum, quæ
 olim præfixa fuit Confessioni fidei Ecclesia-
 rum, & tecum reputa, cujus religionis illi
 fuerint, quantum tamen illis tribuerimus
 in fidei negotio. Illisque porro objicit,

Q 5

quod

Sæc. XVII. quod *sue aristocraticæ* tribuant illam *auto-*
 A. C. 1619. *ritatem in rebus Ecclesiasticis, quam Papa*
tribuit *sue Monarchicæ.*

Ceterum Arminiani palam decla-
 rabant, quod Dordracensem *Synodum*
pro legitimo controversiarum Judice non
haberent, atque ideo ejus judicium nullum
apud se suasque Ecclesias habiturum sit pon-
du: ipse etiam Balcanquellus in epist.
 ad Carlettonum Angliæ Legatum hoc
 anno die decima nona Aprilis hanc Sy-
 nodum reprobat, eoquod Gomaristæ
 tanto fervore ad opprimendos Arminianos
 exæstuaissent, ut omni opera id egerint, quo
 verbis ipsorum eam affingerent *sententiam,*
quam iis inesse nullus Grammaticus opina-
bitur: . . . unice ideo, ut quid in eis
 damnare possent, invenirent, eosque
 odiosos redderent, quamvis verba ipsorum
 contrarium ejus, quod iis affingebant, præ-
 seferrent.

§. LXIX.

Dordracensis Conciliabuli sententia
contra Arminianos.

Bellus l. 3.
pag. 324.
Jæger Hist.
Eccl. l. 9. c. 9.
Newill. hist.
d' Holland.
cap. 15.

Annus hujus sæculi decimus nonus
 infamat denique Calvinianæ, quam
 æquiori jure Hispana crudeliorem vo-
 care potuissent, Inquisitionis sententia,
 quam Gomaristæ, qui inverso juris or-
 dine actores pariter & testes, ad extre-
 mum